

Belevingsonderzoek Duits 2010

Het Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) heeft in 2010 in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) een onderzoek uitgevoerd naar de beleving van het vak Duits onder Nederlandse scholieren. In deze brochure geven wij een indruk van wat zij van het vak vinden en welke verbeterpunten zij voor het vak Duits op school hebben.

Achtergrond bij het onderzoek

In 1993 bleek uit het zogenoemde Clingendael-onderzoek dat Nederlandse jongeren een uitermate negatief beeld hadden van Duitsland, Duitsers en de Duitse taal én dat zij beschikten over een geringe kennis van het land. Dit stadium lijkt te zijn gepasseerd. Kranten berichten regelmatig dat de Duitsers nu onze favoriete burens zijn.

Een positief Duitslandbeeld zou kunnen leiden tot een beter imago van het vak Duits en een goede positie van de Duitse taal in Nederland. Dit is niet het geval. Het aantal scholieren en studenten Duits is dramatisch laag. Het vak Duits verkeert in het hoger onderwijs en op lerarenopleidingen in een zorgelijke toestand.

Ook het gebruik van de Duitse taal in andere opleidingen en studies is sterk afgenomen. Hoewel de afnemende belangstelling voor talenstudies een algemene tendens is, is – gezien de bijzondere rol die Duitsland voor Nederland inneemt – in dit onderzoek alleen naar het vak Duits gekeken.

Belang van kennis van de Duitse taal

Geringe interesse voor het vak Duits in het voortgezet onderwijs en voor een studie van de Duitse taal heeft grote consequenties. Een groot tekort aan bevoegde docenten Duits in het voortgezet onderwijs is op korte termijn onvermijdelijk. Ook het bedrijfsleven uit zijn zorgen over het gebrek aan kennis van de Duitse taal en cultuur onder Nederlanders. Nederland exporteerde in 2010 voor bijna 90 miljard euro naar Duitsland, meer dan naar Frankrijk,

Engeland en de Verenigde Staten samen en bijna 20 keer zo veel als naar China. Door de gebrekkige kennis van de Duitse taal loopt het Nederlandse bedrijfsleven jaarlijks tot acht miljard euro aan inkomsten mis. Het belang van Duitsland voor Nederland en in Europa is zo veel groter dan van andere landen, dat we het ons domweg niet kunnen permitteren geen goede kennis van Duitsland en de Duitse taal in huis te hebben.

Het onderzoek

Op veertien scholen in heel Nederland hebben in totaal 1.071 leerlingen uit de derde en vierde klas HAVO/VWO digitale vragenlijsten ingevuld. Van de deelnemende scholen ligt 20 procent in de Duits-Nederlandse grensstreek, 48 procent in de Randstad en 32 procent in overige delen van Nederland. Ook zijn diepte-interviews afgenomen onder leerlingen uit klas 3 en 4 (met en zonder Duits in hun vakkenpakket) en onder HBO-studenten op de lerarenopleiding Duits.

Het onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

- Is het belang van de Duitse taal voor bijvoorbeeld de Nederlandse economie wel doorgedrongen tot scholieren in het voortgezet onderwijs?
- Wat is het imago van de Duitse taal?
- Hoe ziet de praktijk van het onderwijs op Nederlandse scholen er uit?
- Welke ideeën en verbeterpunten hebben leerlingen zelf ten aanzien van het onderwijs Duits?

Belevingsonderzoek Duits 2010

Resultaten van het

WAT WETEN SCHOLIEREN VAN DUITSLAND?

De algemene kennis over Duitsland is best redelijk. Zo blijkt bij de beantwoording van meerkeuzevragen dat: 55% van de scholieren weet dat er 82 miljoen mensen in Duitsland wonen. 73% van de scholieren weet dat Duitsland de grootste bevolking van alle landen in de Europese Unie heeft en dat 55% van de scholieren weet dat Nederland voor 65 miljard euro aan goederen naar Duitsland exporteerde in 2008.

WAT VINDEN SCHOLIEREN VAN DE DUITSE TAAL?

Duits is geen mooie taal, zegt maar liefst 61% van de ondervraagden. Bovendien vinden veel scholieren het een oninteressante taal (36% versus 31% interessant). Wel vinden zij de taal (redelijk) makkelijk (40%) terwijl een derde van hen aangeeft het juist een (redelijk) moeilijke taal te vinden.

HEBBEN SCHOLIEREN IETS MET DUITSLAND?

Maar liefst 71% geeft aan 'niets' met Duitsland te hebben. Van een negatief imago is geen sprake echter. Eerder is er sprake van een doorgeschoten normalisatie: er is geen interesse meer voor het grootste buurland. Duitsland is maar voor 36% van de scholieren een (redelijk) interessant land.

WAAROM KIEZEN SCHOLIEREN HET VAK DUIJS?

Scholieren maken praktische keuzes. Dat wordt duidelijk uit hun motivatie voor de keuze voor het vak Duits. *Het is nuttig voor het dagelijks leven*, vindt bijna de helft van de ondervraagden (46%). 37% kiest het omdat Duits een makkelijk vak is, 24% denkt de taal nodig te hebben voor opleiding of werk. 26% hoopt dat Duits de kansen op de arbeidsmarkt vergroot, 21% kiest Duits omdat het goed in het rooster paste. **Van de scholieren die het vak Duits hebben gekozen is overigens een tweederde meerderheid tevreden met de keuze voor het vak (66%).**

ZIEN SCHOLIEREN HET 'NUT' VAN DUIJS IN?

Nederlandse scholieren zijn zich redelijk bewust van het nut van de Duitse taal voor hun persoonlijke loopbaan. De Duitse taal vinden zij 'nuttig' voor het dagelijkse leven en voor hun toekomstige werk en opleiding. 44% vindt het vak Duits (redelijk) nuttig voor het dagelijks leven, 26% denkt het vak Duits nodig te hebben voor zijn/haar toekomstige opleiding en/of baan en 40% is van mening dat het vak Duits zijn/haar kansen op de arbeidsmarkt vergroot. **De Duitse taal heeft in de ogen van scholieren een 'zakenimago': vooral als je als leerling iets met handel en economie wilt gaan doen is beheersing van de Duitse taal nuttig.**

Nederland exporteerde in 2010 voor bijna 90 miljard euro naar Duitsland, meer dan naar Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten samen en bijna 20 keer zo veel als naar China.

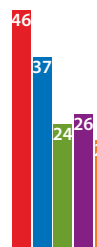
46% vindt het Duits nuttig voor het dagelijks leven

37% kiest het omdat Duits een makkelijk vak is

24% denkt de taal nodig te hebben voor opleiding of werk

26% hoopt dat Duits de kansen op de arbeidsmarkt vergroot

21% kiest Duits omdat het goed in het rooster paste

onderzoek

SPREKEN WE NOG WEL DUI TS OP SCHOOL?

Opvallend is het (gebrek aan) gebruik van de doeltaal Duits in de les. **Een meerderheid van de docenten Duits (61%) spreekt minder dan een kwart van de lestijd Duits, meer dan 10% zelfs nooit!** En dit terwijl 73% van de leerlingen van mening is dat dit op zijn minst de helft van de lestijd zou moeten zijn. Dit zou niet alleen beter zijn voor de taalontwikkeling, maar het zou de les ook leuker maken, aldus de scholieren. Zelf spreken zij ook maar weinig Duits tijdens de lessen. **Maar 8% doet dat vaak of altijd, 92% slechts af en toe. 37% van de leerlingen geeft dan ook aan dat ze graag wat meer Duits zouden spreken tijdens de lessen.**

WAT VINDEN SCHOLIEREN VAN DE LESSEN DUI TS EN HUN LERAAR?

Scholieren verschillen sterk van mening of ze de lessen (redelijk) makkelijk of niet (zo) makkelijk vinden. Eenduidiger zijn zij in hun mening dat de lessen niet (zo) boeiend zijn: 41% vindt dat. Afwisselender en interessanter mag het vooral: 39% vindt de lessen Duits niet (zo) afwisselend en 38% vindt de lessen Duits niet (zo) interessant. Een tekortkoming vinden zij bijvoorbeeld dat kennis van land en cultuur niet voldoende aan bod komt (37%) en dat **actuele ontwikkelingen onvoldoende aan bod komen in de lessen Duits (51%)**. De docenten worden overigens wel gewaardeerd: 59% geeft aan een (redelijk) leuke docent te hebben; slechts 19% geeft aan geen leuke docent te hebben.

WELKE VERBETERPUNTEN HEBBEN LEERLINGEN ZELF T.A.V. HET ONDERWIJS DUI TS?

Scholieren hebben daar heel heldere ideeën over die zeker niet alleen een hoge *Spaß*-factor hebben. Besteed in ieder geval meer aandacht aan kennis van het land en de Duitse cultuur en actuele ontwikkelingen in Duitsland. En organiseer activiteiten, zoals excursies en uitwisselingen. **Het kijken naar een Duitstalige film of het luisteren naar Duitse muziek** wordt ook zeer gewaardeerd door scholieren. Bovenal is er behoefte aan meer afwisseling in de lessen.

HOE ZIET DE IDEALE LERAAR DUI TS ERUIT?

De ideale leraar Duits is iemand die langere tijd in Duitsland heeft gewoond, het land goed kent en er enthousiast over kan vertellen. Bovendien moet de leraar in staat zijn de klas onder controle te houden, zorgt hij/zij voor afwisseling, is grappig, spreekt Duits tijdens de les en kan goed uitleggen.

Scholieren verschillen sterk van mening of ze de lessen (redelijk) makkelijk vinden. Afwisselender mag het vooral.

Het kijken naar een Duitstalige film of het luisteren naar Duitse muziek wordt ook zeer gewaardeerd door scholieren.

12 Aanbevelingen

voor een aantrekkelijker onderwijs Duits

- Besteed meer aandacht aan het belang van de Duitse taal in de lessen Duits en op de lerarenopleidingen.
- Betrek het bedrijfsleven beter bij de inrichting van het onderwijs Duits.
- Neem het Europees Referentiekader als uitgangspunt in de talenles om een communicatieve aanpak te bevorderen.
- Geef Landeskunde een belangrijkere positie in het onderwijs.
- Maak een langer verblijf in Duitsland een verplicht onderdeel van de lerarenopleiding.
- Stimuleer het gebruik van de doeltaal als voertaal op scholen.
- Stimuleer Nederlandse uitgevers om de doeltaal als instructietaal in hun lesmethodes te gebruiken.
- Laat kijk- en luistervaardigheid deel uitmaken van het Centraal Schriftelijk Eindexamen.
- Stimuleer scholen om hun leerlingen op te geven voor internationaal erkende taalcertificaten van het Goethe-Institut.
- Geef meer aandacht aan literatuur, film en muziek in de les en op de lerarenopleidingen.
- Laat elke leerling minimaal een keer in zijn schoolloopbaan kennis maken met een Duitser, ook al is dat in de vorm van een e-mailproject of een gastspreker.
- Investeer in *native speakers* Duits in het Nederlandse onderwijs.

DUITSLAND INSTITUUT

Redactioneel

Het rapport
Belevingsonderzoek Duits
2010 en deze brochure
zijn een uitgave van
het Duitsland Instituut
Amsterdam (DIA).

Het rapport en bijlagen
alsook deze flyer kunt
u vanaf 8 februari 2011
downloaden van
www.duitslandinstituut.nl

Het onderzoek is mede
mogelijk gemaakt
door medewerking
van lerarenopleiders in
Nederland, de leerlingen die
de enquêtes invulden en
hun docenten, studenten en
docenten van de Hogeschool
Utrecht, de leden van
Klankbordgroep Duits en het
Ronde Tafel Overleg Duits en
van het Netwerk Deutsch
en de Duits-Nederlandse
Handelskamer.

Fotorechten:
X-Filme/Homescreen
(Good Bye, Lenin!),
GretchensFrage, Flickr.com
('Angela-schoolbord')
Overige illustraties:
Max Beinema
Vormgeving: Max Beinema
Druk: ATP Digitale Media
Oplage: 5.000